

ПРЕСТИЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДОВИЩІ СТУДЕНТІВ- ІНОЗЕМЦІВ ЛЬВОВА

(Опитування іноземних студентів ЛНМУ ім. Данила Галицького,
НУ «Львівська політехніка»,
ЛНУ ім. Івана Франка)

МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ОСВІТИ,
КУЛЬТУРИ ТА ЗВ'ЯЗКІВ З ДІАСПОРОЮ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

УДК 316.7+81`27

Престижність української мови в середовищі студентів-іноземців Львова (Опитування іноземних студентів ЛНМУ ім. Данила Галицького, НУ «Львівська політехніка», ЛНУ ім. Івана Франка) [Електронний ресурс] / Ірина Ключковська, Вікторія Гойсан, Назар Данчишин, Оксана Горда. – Львів, 2020. – 24 с. – Режим доступу: <http://miok.lviv.ua>

У виданні представляємо результати соціологічного дослідження, проведеного в найбільших вишах Львова (ЛНМУ ім. Данила Галицького, НУ «Львівська політехніка», ЛНУ ім. Івана Франка) упродовж квітня 2019 року задля виявлення реального стану функціонування української мови серед студентів-іноземців.

Для фахівців, науковців, аспірантів, працівників державних і регіональних органів влади, викладачів та студентів різних спеціальностей, які вивчають або цікавляться тематикою соціолінгвістики та міжнародної міграції.

© Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (МІОК)

© Ірина Ключковська, Вікторія Гойсан, Назар Данчишин, Оксана Горда

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
МЕТОДОЛОГІЯ	6
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
МОТИВАЦІЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	7
ЗАСОБИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	16
СФЕРИ МОВОВЖИТКУ	18
МОВНІ ПРАКТИКИ	21
ВИСНОВКИ.....	23

ПОДЯКА

МІОК удячний за сприяння в здійсненні дослідження ректорові Національного університету «Львівська політехніка», докторові технічних наук, професорові *Юрієві Бобалу*; ректорові Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, академікові НАН України, докторові фармацевтичних наук, професорові *Борисові Зіменковському*; ректорові Львівського національного університету імені Івана Франка, докторові філософських наук, професорові *Володимирові Мельнику*; деканові Відділу по роботі з іноземними студентами Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кандидатів медичних наук *Євгенові Вариводі*; координаторці навчання слухачів підготовчого відділення *Світлані Кусяк*; кафедрі українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького й особисто завідувачці, кандидатці філологічних наук *Тетяні Єщенко* та працівникам кафедри; викладачам Львівського національного університету імені Івана Франка, зокрема кафедрі українського прикладного мовознавства; Відділу по роботі з іноземними студентами Національного університету «Львівська політехніка»; Підготовчому відділенню для іноземних громадян Національного університету «Львівська політехніка» й особисто завідувачеві, кандидатів філологічних наук *Андрієві Моторному* та викладачам відділення.

ВСТУП

З метою дослідити особливості інтеграції іноземних студентів до щоденного українськомовного соціуму й студентської спільноти, а також задля аналізу функціонування української мови в середовищі іноземних студентів вишів Львова, зокрема Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (ЛНМУ ім. Данила Галицького), Львівського національного університету імені Івана Франка (ЛНУ ім. Івана Франка), Національного університету «Львівська політехніка» (НУ «Львівська політехніка») Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (МІОК) провів соціологічне дослідження «Престижність української мови в середовищі студентів-іноземців Львова».

Останніми роками науковці (зокрема соціолінгвісти і соціологи) спостерігають тенденції до зростання престижу української мови як державної, розширення її функціонального потенціалу. Відповідь на питання, які тенденції спостерігаємо у площині функціонування української як іноземної, дає наше дослідження. Воно ґрунтується на соціологічному опитуванні іноземних студентів I–V курсів денної форми навчання трьох вищезгаданих львівських вишів. Кожен із 400 опитаних респондентів заповнював анкету, на вибір – англійською або українською мовами (88% обрали англійськомовні питальники, 12% – українськомовні). Структурно анкета складалася з чотирьох частин: «Мотивація вивчення української мови», «Засоби вивчення української мови», «Сфери мововжитку» та «Мовні практики».

МЕТОДОЛОГІЯ

- Дослідження «Престижність української мови в середовищі студентів-іноземців Львова» МІОК проводив серед іноземних студентів I – V курсів денної форми навчання ЛНМУ ім. Данила Галицького, НУ «Львівська політехніка», ЛНУ ім. Івана Франка від 10 до 25 квітня 2019 року.
- Метод опитування – анкетування (самостійне заповнення за присутності інтерв'юера).
- В опитуванні застосована багатоступенева ймовірнісна вибірка. На першому щаблі здійснена стратифікація відповідно до університетів, на другому – до факультетів, на третьому – до курсів, на четвертому здійснено гніздовий відбір академічних груп, на п'ятому – простий відбір студентів.
- Вибірка – 400 респондентів.
- Статистична похибка вибірки (з довірчою ймовірністю 0,95 та без урахування дизайн-ефекту) не перевищує 4,2%.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

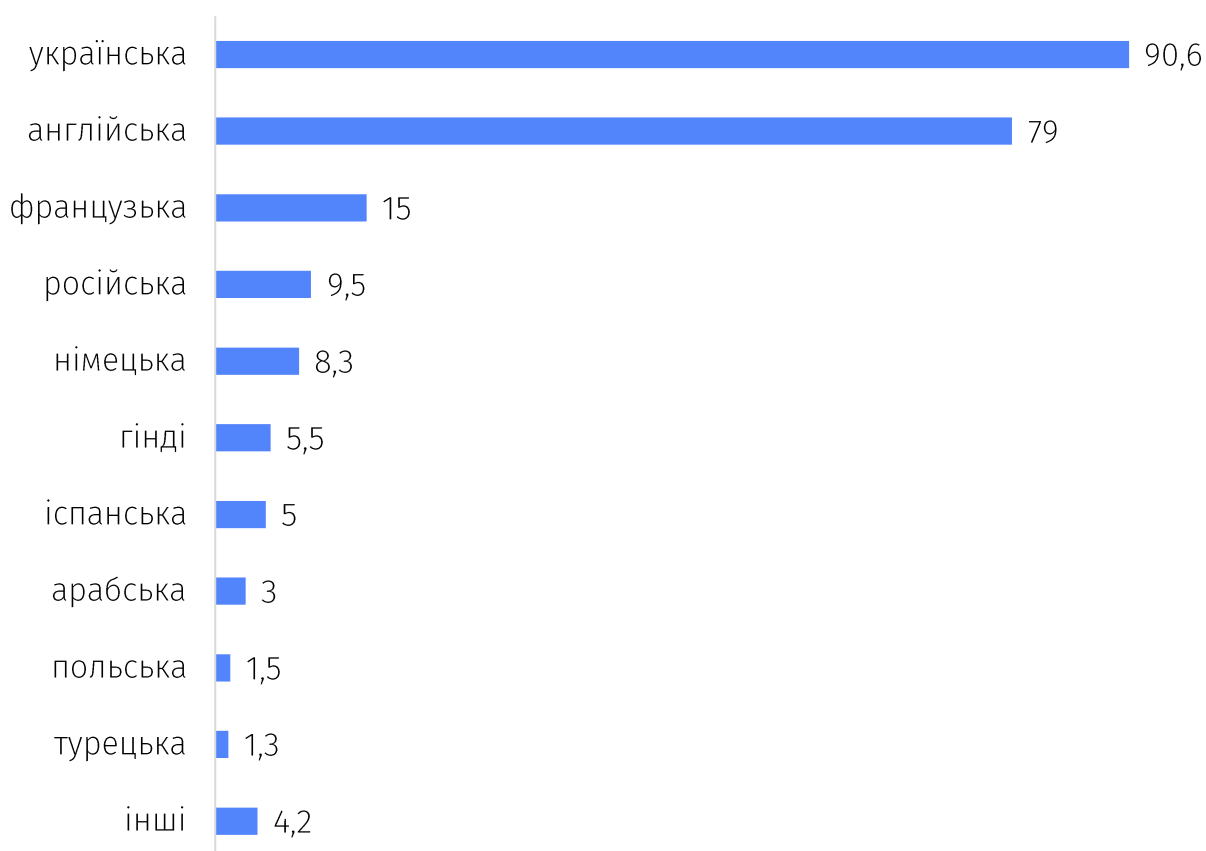
МОТИВАЦІЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

i Найбільше іноземні студенти Львова вивчали чи продовжують вивчати українську мову, на другому місці – англійська

На рис. 1 зображено іноземні мови, які раніше вивчали чи продовжують вивчати іноземні студенти, не враховуючи їхніх рідних мов. Найбільше студенти-іноземці вивчали/продовжують вивчати українську мову (90,6%), на другому місці – англійська мова (79%). Зауважмо, що англійська мова є рідною для 18,5% від усіх іноземних студентів, які взяли участь в опитуванні, тобто абсолютна більшість володіє нею на тому чи іншому рівні.

Далі зі значно меншими показниками розташувалися французька (15%), російська (9,5%), німецька (8,3%), гінді (5,5%), іспанська (5%), арабська (3%), польська (1,5%), турецька (1,3%) та інші (4,2%).

рис. 1 **Які іноземні мови Ви вивчали раніше та/чи продовжуєте вивчати зараз? %**

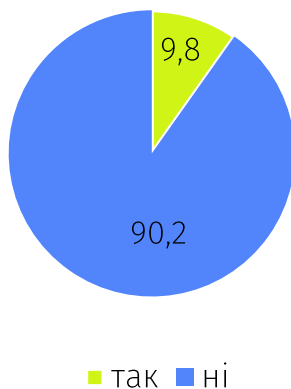

Абсолютна більшість іноземних студентів не вивчала українську мову перед тим, як переїхала в Україну

Тільки кожен десятий (9,8%) зазначив, що перед переїздом на навчання до України мав заняття чи вивчав самостійно українську мову (рис. 2).

рис. 2 **Чи вивчали Ви українську мову до того, як приїхали в Україну? %**

Іноземні студенти володіють українською мовою переважно на середньому рівні та нижче від середнього

Майже половина (47,2%) студентів володіє українською мовою на середньому рівні, читає тексти середньої складності та загальної тематики (рис. 3). Кожен третій (33%) спілкується і читає зі словником, тобто має нижчий від середнього рівень.

рис. 3 **Оцініть, будь ласка, Ваш рівень володіння українською мовою** (виберіть один варіант відповіді), %

i Комфорт перебування іноземних студентів в Україні – на середньому рівні

За шкалою від 0 до 10, де 0 – почувуюсь дуже некомфортно, 10 – почувуюсь дуже комфортно, опитані студенти зазначили, що почувуються в Україні на рівні 6-7 балів (6,66 – середнє значення; 7 – медіана). Під «комфортністю перебування» ми розуміли умови та обставини, що сприятливо впливають на самопочуття студентів.

i Що вищий рівень володіння українською мовою, то комфортніше почувуються іноземні студенти в Україні

На рис. 4 на горизонтальній прямій зображено рівень володіння українською мовою (початковий, низький, середній, вище від середнього та високий), на вертикальній – рівень комфортності за шкалою від 0 до 10, де 0 – почувуюсь дуже некомфортно, 10 – почувуюсь дуже комфортно. Простежуємо чітку кореляцію між рівнем володіння українською мовою і відчуттям комфорту перебування в Україні. Ті студенти, які володіють українською мовою на початковому рівні, почувуються менш комфортно (6,2 бали) на відміну від тих, хто володіє нею на високому рівні (7,77 балів).

рис. 4 **Відчуття комфортності в Україні: розподіл за рівнем володіння українською мовою** (за шкалою від 0 до 10, де 0 – почувуюсь дуже некомфортно, 10 – почувуюсь дуже комфортно)

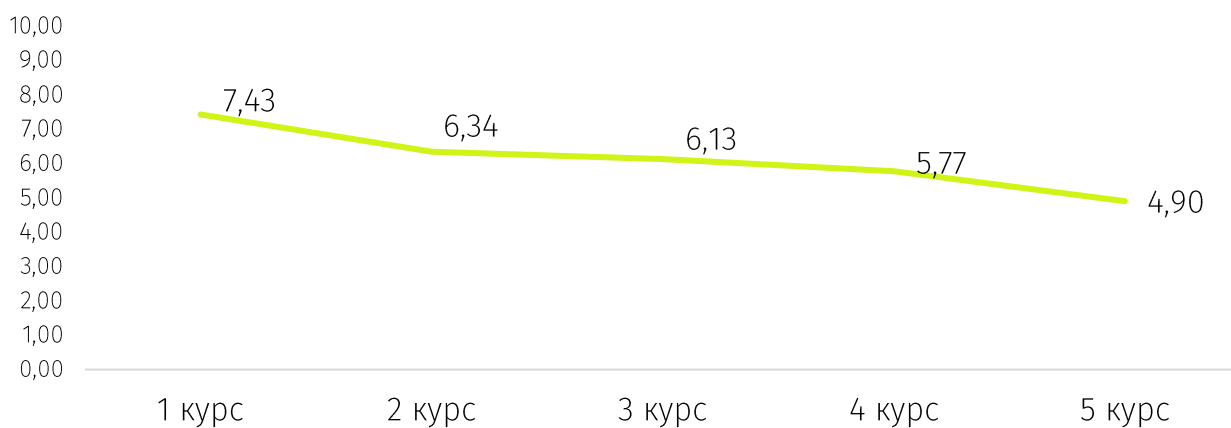
i Іноземні студенти мають середній рівень мотивації вивчати українську мову

Студенти оцінюють свій рівень мотивації вивчати українську мову на 6,38 балів (середнє значення) за шкалою від 0 до 10, де 0 – зовсім не маю мотивації вивчати українську мову, 10 – маю дуже велику мотивацію вивчати українську мову (7 – значення медіани).

і Що старший курс, на якому навчається іноземний студент, то менша його мотивація вивчати українську мову

На рис. 5 позначено рівень мотивації вивчати українську мову на різних курсах навчання за шкалою від 0 до 10, де 0 – зовсім не маю мотивації вивчати українську мову, 10 – маю дуже велику мотивацію. Якщо на першому курсі рівень мотивації вивчати мову доволі високий (7,43 бали), то з кожним наступним курсом мотивація падає, тож на 5-ому вивчати українську мотивовані лише на 4,9 балів.

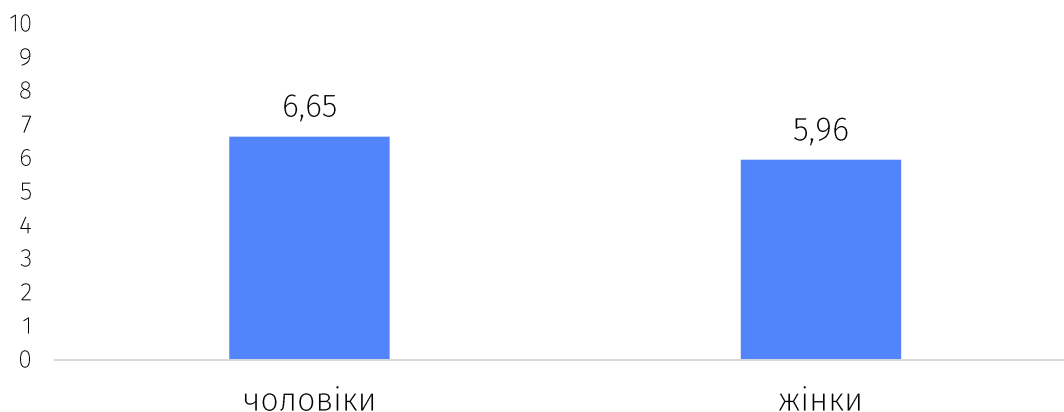
рис. 5 Рівень мотивації вивчати українську мову: розподіл за курсом (за шкалою від 0 до 10, де 0 – зовсім не маю мотивації вивчати українську мову, 10 – маю дуже велику мотивацію)

і Іноземні студенти чоловічої статі мають дещо більшу мотивацію вивчати українську мову, аніж жінки

За шкалою від 0 до 10, де 0 – зовсім не маю мотивації вивчати українську мову, 10 – маю дуже велику мотивацію вивчати українську мову, чоловіки мають дещо вищу мотивацію вивчати українську мову – 6,65 балів на відміну від жінок – 5,96 (рис. 6).

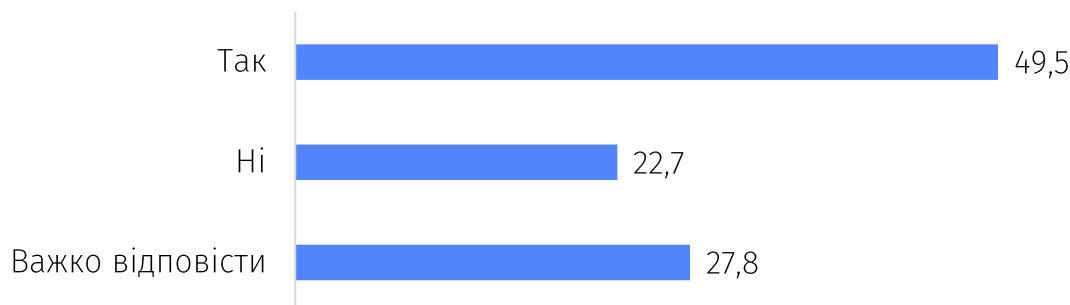
рис. 6 Рівень мотивації іноземних студентів вивчати українську мову: розподіл за статтю (за шкалою від 0 до 10, де 0 – зовсім не маю мотивації вивчати українську мову, 10 – маю дуже велику мотивацію)

i **Більшість іноземних студентів хочуть одержати сертифікат про рівень володіння українською мовою**

Згідно з результатами дослідження, хоче отримати сертифікат, який би посвідчував рівень володіння українською мовою, майже половина респондентів (49,5%). Важко відповісти на це запитання 27,8% опитаним, не потребують сертифіката про рівень володіння українською 22,7% (рис. 7).

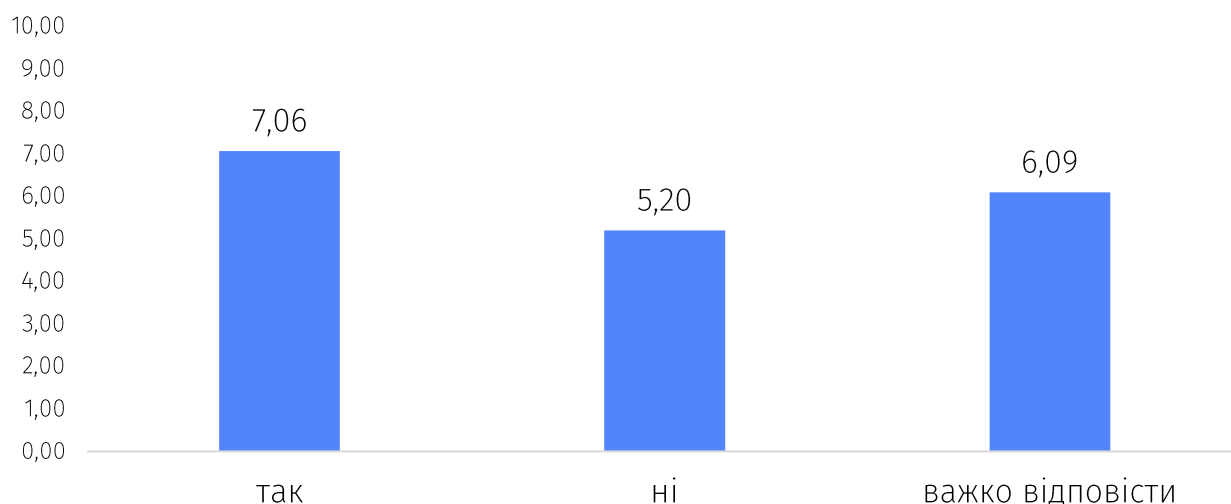
рис. 7 **Чи потрібен Вам сертифікат про рівень володіння українською мовою як іноземною? %**

i **Найвищий рівень мотивації вивчати українську мову мають ті іноземні студенти, які хочуть здобути сертифікат про рівень володіння нею**

За нашими даними, рівень мотивації вивчати українську найвищий у тих, хто хоче одержати сертифікат про рівень володіння нею, а найнижчий, закономірно, у тих, хто такого сертифіката не потребує (рис. 8).

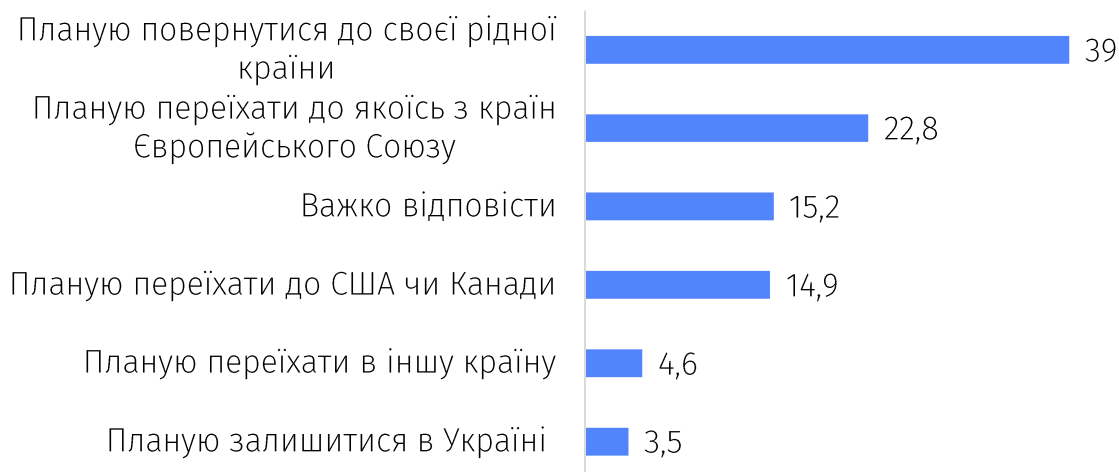
рис. 8 **Рівень мотивації іноземних студентів вивчати українську мову у розрізі бажання отримати сертифікат про рівень володіння українською мовою як іноземною** (за шкалою від 0 до 10, де 0 – зовсім не маю мотивації вивчати українську мову, 10 – маю дуже велику мотивацію вивчати українську мову)

і Більшість іноземних студентів не планують по закінченні навчання залишатися в Україні

Після закінчення університету 39% студентів-іноземців планують повернутися до своєї рідної країни, натомість залишитися в Україні – лише 3,5% (рис. 9).

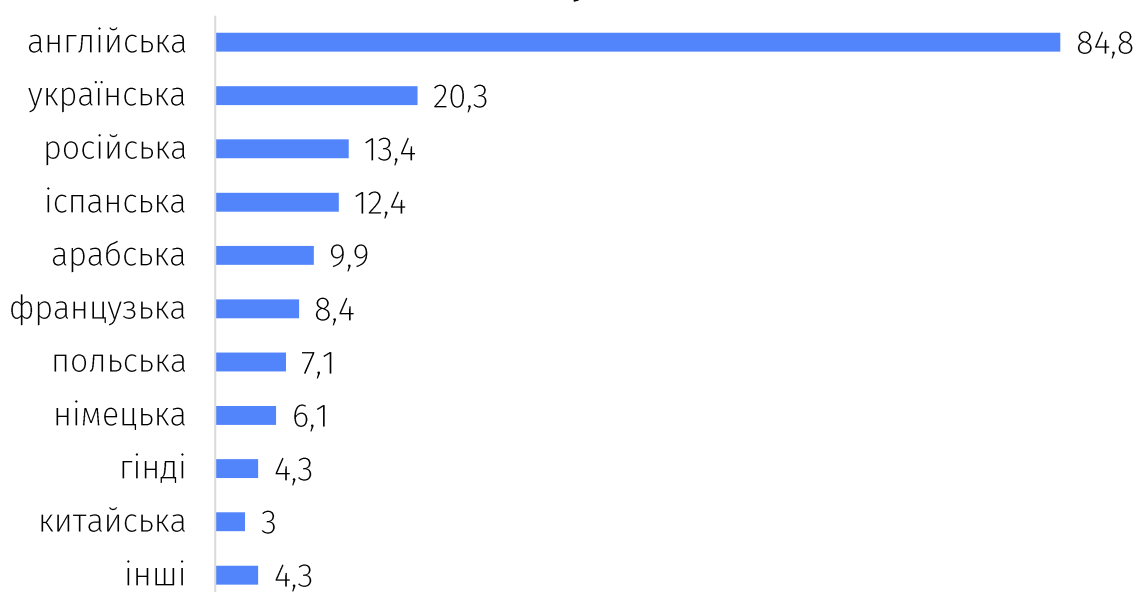
рис. 9 **Які плани маєте після закінчення університету в Україні?** (виберіть один варіант відповіді) %

і Найперспективнішою мовою для свого майбутнього іноземні студенти вважають англійську, українська – на другому місці

Перспективними для свого майбутнього іноземні студенти визначили такі мови (рис. 10): англійську (84,8%), українську (20,3%), російську (13,4%), іспанську (12,4%), арабську (9,9%), французьку (8,4%), польську (7,1%), німецьку (6,1%), гінді (4,3%), китайську (3%) та інші (4,3%).

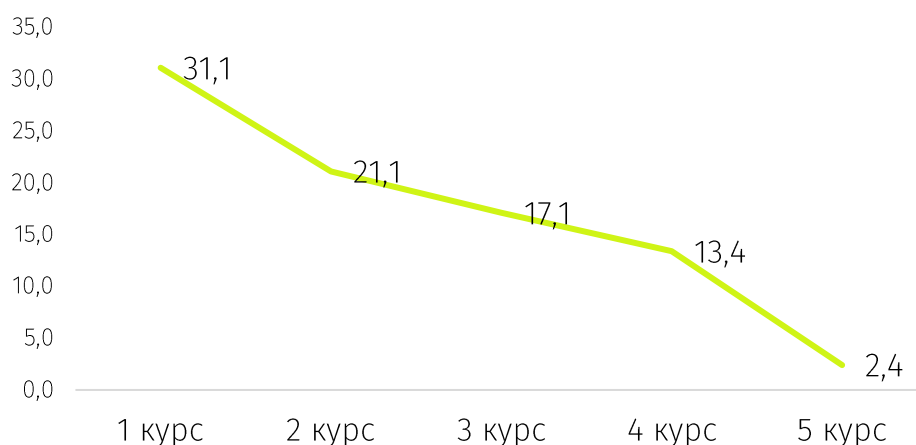
рис. 10 **Які мови Ви вважаєте перспективними для Вашого майбутнього?** %

і Що старший студент, то менш перспективною для свого майбутнього він вважає українську мову

Рівень перспективності української мови в очах іноземних студентів падає з кожним наступним навчальним курсом: якщо на першому курсі українську вважають перспективною для свого майбутнього 31,1% респондентів, то на другому вже 21,1%, третьому – 17,1%, четвертому – 13,4%, п'ятому – лише 2,4% (рис. 11).

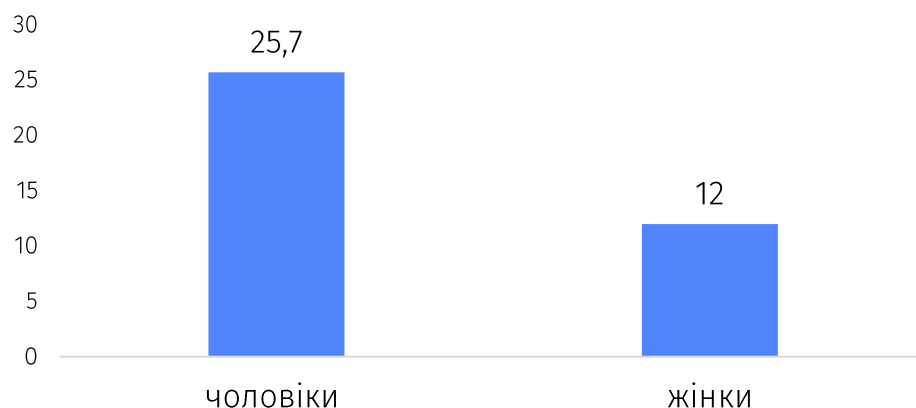
рис. 11 **Означення української мови як перспективної для майбутнього: розподіл за курсом, %**

і Перспективнішою для свого майбутнього українську мову вважають іноземні студенти-чоловіки

Беручи до уваги розподіл респондентів за статтю, українську мову як перспективну для свого майбутнього визначають 25,7% чоловіків і лише 12% жінок (рис. 12).

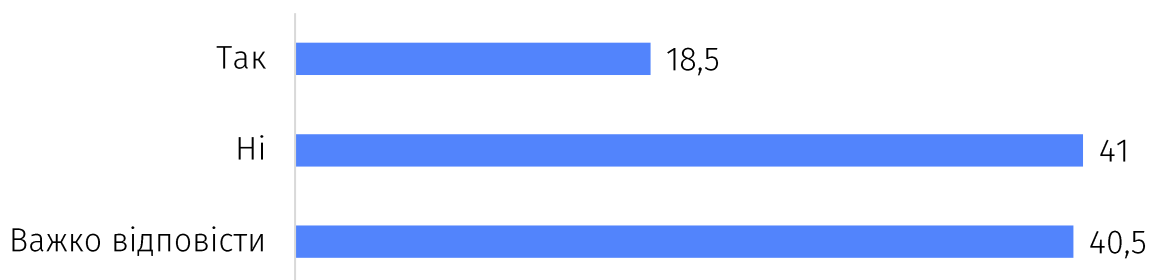
рис. 12 **Означення української мови як перспективної для майбутнього: розподіл за статтю, %**

i Здебільшого іноземні студенти не планують вивчати українську по завершенні університету

Хочуть продовжити вивчати українську мову й після завершення університетських студій лише 18,5% респондентів, натомість не планує продовжувати вивчення української 41%. Притім, не визначилися з відповіддю 40,5% (рис. 13).

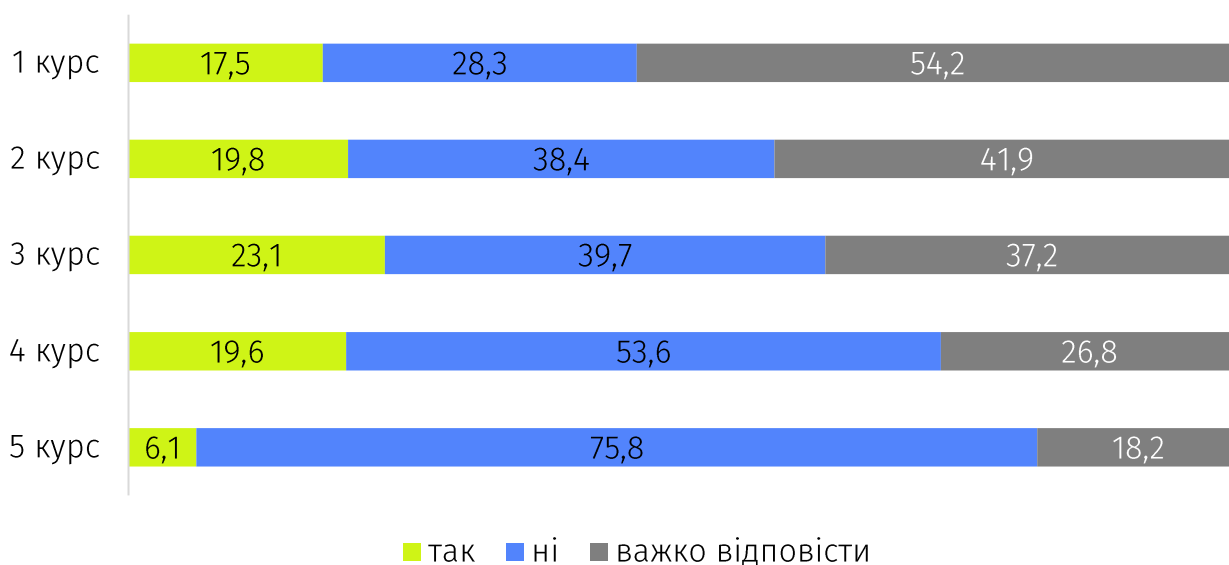
рис. 13 **Чи плануєте Ви продовжувати вивчення української мови після закінчення університету, в якому зараз навчаєтесь? % (n = 373)**

i Іноземні студенти з кожним курсом навчання все менше хочуть вивчати українську мову після закінчення університету

За результатами дослідження можемо стверджувати, що студенти з кожним курсом стають більш визначеними щодо планів вивчати українську мову після закінчення університету. Що старший студент, то більша ймовірність, що він не плануватиме надалі вивчати українську (рис. 14). Якщо на першому курсі таких – 28,3%, то на п'ятому – аж 75,8%.

рис. 14 **Наявність планів вивчати українську мову після закінчення університету: розподіл за курсом, %**

і Більшість іноземних студентів вважають знання української престижним для себе

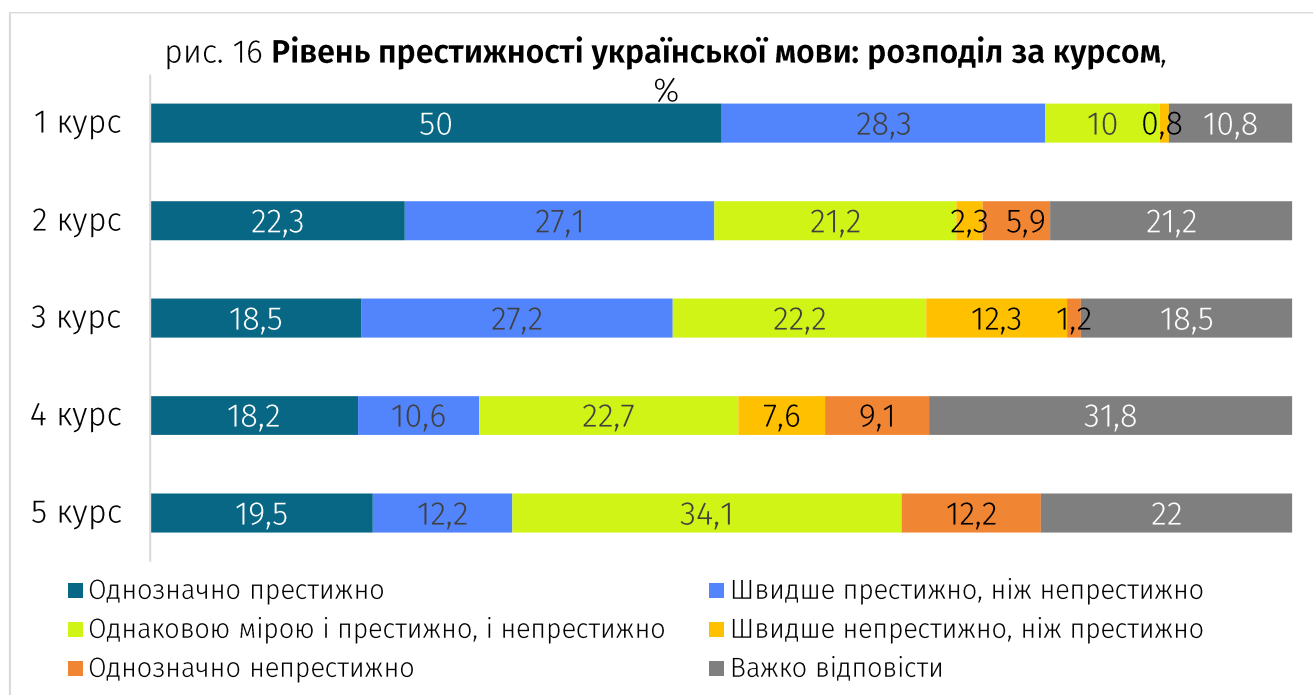
Водночас більшість студентів-іноземців визначають знання української мови престижним для себе: однозначно престижно – 29%, швидше престижно – 23,2%, однаковою мірою престижно і ні – 19,6% (рис. 15).

рис. 15 **Чи престижно особисто для Вас знати українську мову?** (виберіть один варіант відповіді) %

і Найвище оцінюють престижність української мови першокурсники, на старших курсах рівень престижності значно нижчий

50% першокурсників називають володіння українською мовою однозначно престижним для себе. Однак позитивна динаміка карколомно змінюється вже серед другокурсників (знати українську однозначно престижно для 22,3%, швидше престижно для 27,1%), ще нижча вона на 3-5 курсах. Детальніше на рис. 16.

ЗАСОБИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

i Найефективнішими способами вивчення української мови іноземці вважають спілкування з носіями мови та навчання з викладачем

Студенти-іноземці віддають перевагу живому спілкуванню з мовцями, для яких українська є рідною, вважаючи такий спосіб вивчення мови найефективнішим (71,5%), на другому місці – навчання з викладачем (61,1%). Значно поступаються за рівнем ефективності використання аудіо- та відео-ресурсів, читання українськомовної книжки тощо (рис. 17).

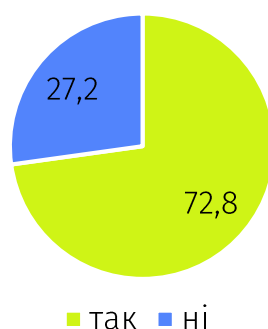
рис. 17 **Які способи вивчення української мови Ви вважаєте найефективнішими?** (виберіть не більше, ніж три варіанти відповіді) % (n = 368)

i Більшість студентів-іноземців використовують для вивчення української мови електронні ресурси

72,8% респондентів використовують електронні ресурси (наприклад, електронні словники та підручники в інтернеті) для вивчення української мови (рис. 18).

рис. 18 **Чи використовуєте Ви електронні ресурси для вивчення української мови?** % (n = 367)

i Найчастіше у вивченні української мови іноземні студенти послуговуються електронними словниками та електронними книжками

З-поміж електронних ресурсів найпопулярнішими є словники та книжки (51,9%). Також для вдосконалення української мови студенти застосовують перегляд відео (30,9%), прослуховування аудіо (28,9%), читання україномовних сайтів (25,6%), навчання за допомогою е-підручників (21%). Інтерактивними курсами користуються лише 14,1%, що може свідчити або про нестачу такого матеріалу в інтернеті, або про низьку якість частини таких курсів (рис. 19).

рис. 19 **Які електронні ресурси Ви використовуєте для вивчення української мови?** (виберіть усі варіанти, які Вам підходять) % (n = 291)

СФЕРИ МОВОВЖИТКУ

і Українською мовою найчастіше послуговуються в побутових ситуаціях поза університетом та місцем проживання

Українською переважно послуговуються в громадських місцях – транспорті (81,8%), крамницях (90,2%), кафе та ресторанах (82,2%), закладах охорони здоров'я (68%). Натомість в академічному середовищі мовою спілкування здебільшого є англійська – 67,6%, а за місцем проживання студентів – їхня рідна мова (67,6%). Це – наслідок того, що більшість навчальних курсів у вишах читають англійською, а більшість студентів-іноземців не зацікавлені залишатися в Україні по завершенні університету, тож і високої мотивації поглиблювати знання української не мають (рис. 20).

рис. 20 **Яку мову для спілкування Ви використовуєте у перелічених сферах? %**

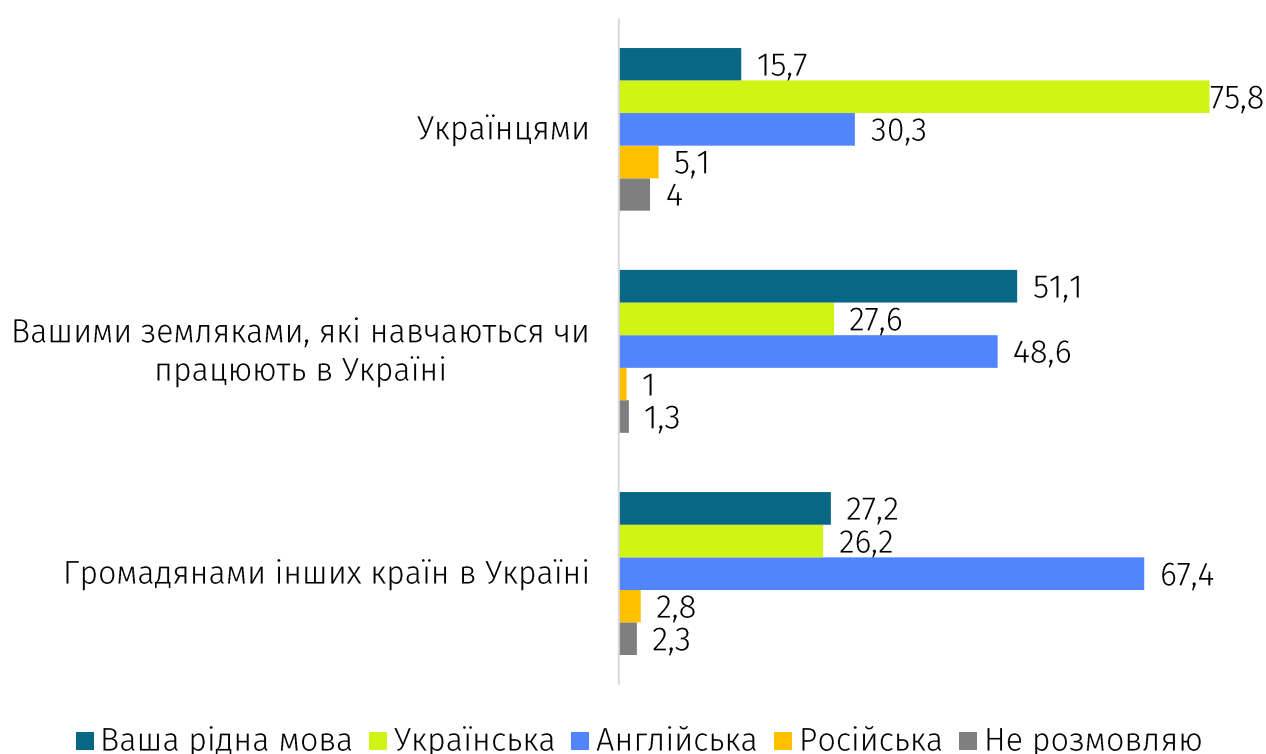
і 3 громадянами інших країн іноземні студенти переважно спілкуються англійською, українською – з українцями

Іноземні студенти віддають перевагу англійській мові, коли спілкуються з громадянами інших країн в Україні (67,4%), на другому місці – рідна мова (27,2%), на третьому – українська мова – 26,2%) (рис. 21). Російською спілкуються тільки 2,8% іноземних студентів.

Що цікаво, зі своїми земляками іноземні студенти спілкуються як рідною мовою (51,1%), так і англійською (48,6%); українською із земляками спілкуються 27,6% респондентів. Зауважмо, що у цьому питанні до варіанту «ваша рідна мова» ми враховували тих, чиєю рідною мовою є англійська чи російська. Натомість спілкування англійською мовою зазначали ті, для кого вона не є рідною.

Закономірно, що з українцями абсолютна більшість іноземних студентів у Львові спілкуються українською мовою (75,8%), англійською – 30,3%. Своєю рідною мовою спілкуються з українцями 15,7%. Здебільшого це студенти, які народились у Польщі, а також представники тих країн, рідною мовою яких є англійська (Нігерія, Гана та інші).

рис. 21 **Якою мовою Ви зазвичай розмовляєте з... %**

і Українською мовою іноземні студенти спілкуються регулярно

Більшість іноземних студентів послуговуються українською мовою щодня (55%), значна частина – декілька разів на тиждень (35%). Однак до українського культурного продукту (музики, фільмів, концертів, театральних вистав) інтерес український (рис. 22).

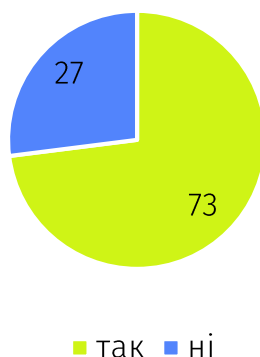

МОВНІ ПРАКТИКИ

і Більшість іноземних студентів уживають українізми під час спілкування іншими мовами

Як показало дослідження, більшість іноземних студентів (73%) вживають українські слова у мовленні іншою мовою (рідною або англійською) (рис. 23).

рис. 23 Чи є у Вашому повсякденному мовленні окремі українські слова чи фрази, які Ви вживаєте спілкуючись з іншими іноземцями в Україні (коли Ви не розмовляєте українською мовою)? %

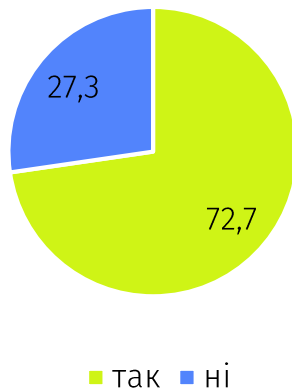
і Найчастіше респонденти вживають їх під час фатичної комунікації (послугуються фразами для дотримання етикету)

i Більшість іноземних студентів уживають англіцизми під час спілкування іншими мовами

За результатами дослідження, 72,7% респондентів уживають англійські слова та вирази під час спілкування іншими мовами.

рис. 24 Чи є у Вашому повсякденному мовленні окремі англійські слова чи фрази, які Ви вживаєте спілкуючись з іншими іноземцями в Україні (коли Ви не розмовляєте англійською мовою)? %

i Найчастіше англійські слова та вирази, вжиті в мовленні іноземних студентів під час спілкування іншими мовами, також стосуються фатичної комунікації

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами дослідження, можемо ствердити, що українська виконує функцію мови міжнародного спілкування в середовищі іноземних студентів Львова.

Однак попри те, що студенти визначають українську мову як престижну, перспективнішою для себе вони вважають англійську. Причинами цього є, по-перше, політика українських університетів щодо мови викладання іноземцям – в академічному середовищі мовою спілкування здебільшого є саме англійська. По-друге, більшість студентів-іноземців, які брали участь в опитуванні, не зацікавлені залишатися в Україні по завершенні університету, тож і високої мотивації поглиблювати знання української не мають – переважно студенти володіють українською мовою на середньому або нижче від середнього рівнях. Закономірно, рівень комфорту проживання у Львові більший у студентів, які володіють українською краще.

Іноземні студенти мають середній рівень мотивації вивчати українську мову. Крім того, існує кореляція між віком та мотивацією вивчати українську – зацікавлення до її вивчення найбільше в першокурсників, а що старший студент – то його мотивація нижча.

Найбільше бажання вивчати українську мову мають ті іноземні студенти, які хочуть здобути сертифікат про рівень володіння нею. Тому впровадження сертифікації щодо рівнів володіння українською мовою як іноземною відповідно до міжнародних стандартів сприятиме збільшенню кількості охочих її вивчати.

Більше ніж половина з числа опитаних іноземців спілкуються українською мовою щодня, переважно – з українцями. Зокрема, розмовляють нею й ті, хто не знає українського кириличного письма. Найчастіше студенти-іноземці спілкуються українською у крамницях і супермаркетах, дещо рідше – у закладах громадського харчування, громадському транспорті та закладах охорони здоров'я. Трохи більше ніж третина опитаних послуговуються українською в університеті і дещо менше – в інтернеті та місцях свого проживання. Водночас респонденти не виявляють особливого інтересу до українськомовної музики, фільмів, відео, театру.

Іноземні студенти віддають перевагу таким засобам вивчення української мови – спілкування з мовцями, для яких українська є рідною, та робота з викладачем на занятті.

Як показало дослідження, чи не всі іноземні студенти вживають українські слова, як із літературної мови, так і зі сленгу, діалекту та «суржику» (як-от, *дякс, круто, сорі, файно, сємки, понятно* тощо) у мовленні іншою мовою (рідною або англійською). Найчастіше респонденти вживають їх під час фатичної комунікації (послугуються фразами для дотримання етикету): *добрий день, дякую, як справи?, будь ласка, до побачення* тощо. Є українські слова, які студенти в спілкуванні англійською не перекладають, напр. *пара* (*how many para's you have today?*).

Перспективними напрямками подальших наукових студій може бути дослідження рівня престижності української мови не тільки серед іноземних студентів Львова, але й міст Центральної та Східної України, а також іноземців загалом в Україні.